



Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. IV. De Restitutione facienda ratione Rei Acceptæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

lūm invigilare debet, ut aliā officio suo non desinat.

69. *Vigilare fraudem impellens ad mandandum aut aliter cooperandum, p̄ri loco notur.*

Observandum tamen qui per injuriam id est, per vim vel fraudem coegit vel induxit alterum ad mandandum, colulendum &c. tenetur ante sic coactum vel indutum; adeoque sic compellens alterum ad mandandum tenetur primo loco, utpote alteri injutta causa damni, quod vim vel fraudem passus ex restitutione alioquin pateretur. Præterea damnum passus non debet duci per ambages, sed videtur posse agere immediate contra executorem, qui in recursum suum habere potest ad mandantem.

70. *Remissio uni cooperantium facta, qui excuset ceteros.*

Petes, an si damnum passus uni remittat onus restituendi, ceteri liberentur? Resp. si condonet obligato primo loco, ceteri omnes liberantur: si condonet ei qui tenetur secundo loco, liberantur omnes, dempto primo, & sic consequenter. Si condonet uni æqualiter seu in eodem gradu obligatorum, liberantur ceteri ejusdem gradus, atque etiam posteriores ab obligatione partis ab illo debite. Unde si tres debeant singuli restituere mille, uni facta condonatio, duo alii adhuc tenentur singuli dare mille, & non amplius. Si autem unus ex his duobus deficiat, tenetur alter dare mille quingentos; alii enim quingenti erant refundendi à primo, cui facta supponitur plena remissio.

QUÆSTIO IV.

De Restitutione Facienda ratione Rei Acceptæ.

71. *Res aliena ubivis est iam bonæ fide extet, domino restituenda est. Qui illam vindicare potest non refuso pretio. Limitatio.*

CONSTAT in primis apud omnes rem alienam, ubicumque reperitur, etiam apud bonæ fidei possessorem, debere restitui domino; qui eandem ubivis reperitam potest sibi vindicare, etiam non compensato pretio, in quod fortè pro illa alter, etiam bonæ fide dederit *L. 3. §. 23. ff. de rei vendic.* Cum æquum non sit, ut dominus rem suam emat. Nisi quis fortè rem emerit exiguo pretio cum intentione domino, si appareat, reddendi, cujus quidem aliter re suâ penitus carituri (quod ex circumstantijs sapis potest dijudicari) negotium utiliter se gerere existimabat; tunc etiam in utroque foro tenebitur dominus pretium restituere; juxta *Covarruvias, Molina, Lessium c. 14. dub. 3. nu. 20.* & alios passim ut citat & sequitur *Lugo d. 17. sect. 1. nu. 2. arg. Inst. de Obligat. que quasi ex contractu §. 1.* Favet quoque *c. Rapinam 14. q. 5.* ubi dicitur illicita emptio rapinæ, nisi eâ intentione, ut cui est ablata, reddatur. Iniquum etiam foret, ut quis amitteret id, quod expendit in gratiam domini, cujus negotium utiliter gessit. Secus censent Doctores, si nimium dederit, quasi

tunc ad excessum compensandum non teneatur. Nihilominus juxta *Lugo sup. nu. 4.* (quod tamen in foro saltem externo non admitteretur, & periculum pravarum cum furibus collisionum) idem est, si simili intentione datum fuerit pretium justum pro re, quæ aliter comparari non poterat, & seebatur domino gratissima ac valde necessaria, & quam alioquin recuperare non potuisset. Itaque quàm primum res detenta noscitur aliena, est restituenda; aliàs contentio incipit esse iniq̄a, sicque accederet titulus iniq̄æ acceptiois, & effectus consequentes.

Mora cul. Pabilis factores detentionem deinceps injam.

Constat II. Eum, qui rem bonâ fide acceptam contumpsit, non tenet ad restitutionem, cognito quod fuerit aliena, nisi in quantum factus est ditior ex ipsa rei consumptione: non enim est titulus unde obligetur, scilicet neque contractus, neque iniq̄a acceptio, & neque ipsa res accepta, utpote non extans in se aut æquivalenti.

72. Consumens bonâ fide non tenetur, nisi in quantum factus est ditior.

Unde si durante bonâ fide, res perijt, etiam ex culpa lata, ad nil tenetur. Similiter si rem sibi donatam, alteri bonâ fide donaverit, aliàs donationem illam aut aliam similem non facturus, non tenetur domino (qui tamè rem suam potest vindicare apud donatarium vel alium, ubivis existat) si facturus donationem minorem, hujus solius valorem (cùm tenuis tantum profecerit) reddere domino debet, posito quod res donata non sit ab ipso domino vindicabilis apud donatarium, nec ejus (si ab ipso destructa sit) valor queat obtineri. Immediata enim actio domini est in rem, ubivis, etiam bonâ fide, extet; aliàs in eum, qui destruxit. Hic autem si bonâ fide processerit, non tenetur, nisi quatenus inde factus est ditior. Eoque deficiente demum videtur esse domino actio in donantem, in quantum hic similiter factus est ditior.

73. Quid si res sibi donatam bonâ fide alteri donaverit.

Si rem alienam bonâ fide emptam rursus alteri vendiderit, dominus habet jus vindicandi rem suam extantem apud venditorem; hic autem habet actionem ad repetendum pretium à primo emptore, rescisso contractu, juxta communem Doctorem sententiam, ut proinde non satisfaciatur secundo emptori, resignando actionem suam in primum venditorem seu ipsum furem: cognito enim defectu (perinde est, quantum ad materiam præsentem, sive sit intrinsecus, sive extrinsecus) cui res vendita erat obnoxia, tenetur venditor emptori de damno compensando, si ve eum servare indempem; prout vendito vitro pro gemma, tenetur cognito defectu rescindere contractum seu reddere pretium. In præsentem autem res vendita subiacebat notabili defectui, nempe quod sit aliena, ideoque non transferribilis in dominium emptoris; qui proinde jus

74. Si res emptam alteri vendiderit, secundo emptor habet actionem ad repetendum pretium.

ius habet rescindendi contractum, nec potest invitus obligari ad alium, cum quo negotium non fuit, sed potest immediate convenire eum, quodcum contraxit, qui tenetur emptori de evictione rei facta per dominum L. 1. & alijs ff. & C. de Eviction.

75. Ad quid domino remeatur primus emptor, si secundus non comparcat.

Si secundus emptor non reperiat, aut res sit ab eo citra augmentum rei familiaris destructa, Bannez q. 62. de Restit. a. 6. dub. 2. & Arragon qu. 52. art. 6. consent venditorem sive primum emptorem dedere domino dare pretium acceptum; cum iactura pretii prius à se dati furi; iuppontentes venditorem pretium à secundo emptore acceptum non fecisse suum. Quod falsum est: cum contractus aequaliter fuerit validus arg. L. 34. §. 3. ff. de contrab. Emp. Nec minus potest primus emptor, quam dominus ex hoc pretio se indemnem servare. Quare alii Doctores passim contrarium sentiunt; eò quòd non sit titulus, unde obligetur primus emptor; cum amplius non extet apud ipsum, neque ex ea factus sit ditior; pretium enim ex venditione acceptum, antea dederat emendo. Quòd si tamen pretium amplius acceperit, quam prius dederit, ad auctarium saltem domino reddendum erit juxta Doctores communiter obligatus; nisi forte excessus pretii censeri possit fructus meræ industriae.

76. Quid auctarium si donatarius bona fide rem furivam vendiderit.

Si quis denique rem alienam sibi donatam vendiderit, cognito defectu tenetur emptori rescisso contractu pretium reddere, & hic rem domino; aliàs si destructa sit, debet pretium domino reddi, ex quo videlicet venditor factus erat locupletior: nisi forte pretium ludendo aut aliter sine emolumento proprio consumplerit eà occasione; secus si nihilominus æquivalens consumpsisset, adeoque rebus suis parendi factus censetur ditior.

77. Res furivam bona fide empta, si alia causa absit, dominus restituenda.

Quaestio autem hic solemniter movetur, an emptor bonæ fidei, cognito quòd res sit aliena, possit eam rescisso contractu reddere furi, ut ita recuperato pretio se servet indemnem, etiamsi dominus vix aut nullatenus rem suam à fure recuperare possit? Si enim à fure facile recuperaturus sit, & emptoris aut furis non parum interfit, ut furi reddatur, licitum id est. Ut & oppositum illicitum, quando gratis rem accepit, adeoque sine alio damno potes ipsi domino, aliàs difficulter recuperaturo reddere, aut etiam si re emptâ domino reddita, possis facile à fure recuperare pretium.

78. Potest tamen probabiliter restitui furi rescisso contractu, ut recuperetur pretium.

Resp. ad quaestionem Affirm. Ita Alen. Gabriel, Angelus, Silvester, Navarrus, Petrus Navarra, Bannez, Aragon, quos citat & sequitur Viggers c. 4. dub. 2. Item Lessius cap. 14. dub. 3. Toletus, Vasquez, Bonacina, Malderus & alii citati à Diana P. 1. Tract. 8. Resolut. 69. contra Soto, Joannem Medicum, Herincx Sum. Theol. Pars III.

na, Molina & alios, quos citat Diana supra. Ratio est: quia ex nullo capite sufficienter ostendi potest id esse illicitum. Contractus enim, esto validus, saltem est rescindibilis, etiam invito domino, ratione erroris, qui causam dedit; rescisso autem contractu potest pretium à fure repeti. Quod autem in manus furis, unde sine noxa fuit accepta, reponi possit, colligitur ex eo, quòd innocua contrectatio & existentia rei apud possidentem non videatur illum posse reddere obnoxium ad servandam rem & domino reddendam cum æquali suo damno, & quidem occasione ipsius rei (quæ causa est dati pretii) aliàs tolerando. Neque dominus propterea potest rationabiliter esse invitus: cum in pari causa & innocentia nemo videatur obligatus sibi tantum nocere, ut alius habeat rem suam. Contraria tamen opinio non levibus nititur fundamentis, ut videtur est apud Silvium q. 62. a. 6. Quaestio 1. Conc. 6. ubi illam tenet, & Lugo de 17. §. 2. Nonnulla breviter objiciemus & dissolvemus.

79. Objectio prima. Resp.

Nec refert, quòd fure disparente, debeat res domino etiam cum iactura pretii restitui, neque idcirco possit alteri vendi. Nam tali casu deest justa occasio se servandi indemnem; quòd citra injuriam domini facere non possum vendendo rem, quam scio non esse meam. Aliud est in repositione rei loco pristino, ut vitem damnum, non tantum intrinsicum, consistens in ipsa rei restituendæ carentia (quæ etiam locum habet in eo, qui rem gratis accepit) sed insuper extrinsecum consistens in amissione æqualis pretii.

80. Objectio secunda. Resp.

Non refert etiam, quòd si loco rei propriae extorserim à fure rem alterius similiter ablatam, non possim hanc furi reddere, ut meam obtineam. Nam (quidquid sit de ipso assumptis) res alterius non est mihi nociva, neque est apud me cum mea gravamine, quòd in se nullum mihi accidit (secus quàm ex re empta) magis, quàm si non extorta è manibus furis, alià occasione apud me esset. Non posset autem equus v. g. alterius apud me existens alià occasione tradi furi, ut ad ipso accipiam rem meam, aut mihi debitam.

81. Objectio tertia. Resp.

Non refert III. quòd in casu videatur non tam vitari proprium damnum, quàm acquiri lucrum (quòd facere non possum circa rem alienam cum domini detrimento) recuperando scilicet dominium pretii, quòd transferat in furem, tamen si dominium mercis, transierat in emptorem: Nam concessio quòd dominium pretii transisset in furem; nihilominus in casu verè evitatur damnum, non quidem consistens in amissione pecuniæ, utpote iam amissæ, sed in amissione spei (quæ in casu tantumdem quasi valet, atque ipsa pecunia) illam mihi jure debitam recuperandi.

82.
Objectio
quarta.
Resp.

Non obstat IV. Quod dominus possit vindicare rem apud salē eniptorem repertā, qui etiam ad reddendam dominum cogere in foro externo. Nam iusto modo reddendo rem furi, adeoque deinceps apud me nō extantem, nō impeditur directe vel per injuriam dominum à vindicatione rei suæ, etsi ipsa per accidens ratione malæ voluntatis furis (quam ego non foveo; sed iuste permitto, dans simul occasionem restituendi, dum, ne retineam alienum, rescindo contractum) sit difficilior. Iudex autem rationaliter facit, quod expeditius est, nolens dominum ducere per ambages, sed ipsi concedendo vindicationem rei suæ apud emptorem, qui etsi non debeat domino reddere, nequit tamen vindicantem impedire, aut ei resistere: sicque iudex ex consequenti & indirecte impedit, quominus reddatur furi, etsi huic in conscientia licite, tradi possit; antequam judicialiter repetatur, vel absque eo, quod directe impediat actio aliqua, quam dominus circa rem suam vult & potest exercere.

83.
An emptor
malæ fidei
possit reddere
rem furi,
ut pretium
recuperet.

Quod si tamen emptor fuisset malæ fidei, deberet ex communiori Doctorum sententia pati jacturam pretii, nec posset rescisso contractu (qui fuit invalidus) res furi reddi ad servandam indemnitate: eò quod talis teneatur etiam ratione iniquæ acceptionis, cuius factus est reus per tale cum fure commercium, adeò ut teneretur domino reddere pretium rei, etsi ipsa fortuitò perisset: ac proinde non mirum, quod teneatur illud perdere; ne res pereat domino, si furi reddatur; cui ne reddatur, dominus est irrationabiliter inivitus. Nonnulli tamen (referuntur autem *Alensio, Gabriel, Angelus, Sylvester à Lessio c. 14. dub. 3. nu. 21.* qui addit uti & *Malderus Tr. 4. c. 3. dub. 2.* non videri improbable) censent etiam posse reddi furi, dum factem mox sive huius statu non pejorato id fiat rescisso contractu: quasi fas sit sibi consulendo præ altero se servatè indemnem, reponendo rem pristino loco. Verùm alii respondent ipsum hæc se potestate privasse per iniquam acceptionem, adeoque per actionem furtivam; quæ obstrictus non potest rem ponere pejori loco, quam apud se sit; adeoque nequit eam reddere furi, sed domino. Interim videri potest *Lugo sup. n. 37.* pro altera sententia (quam præfert) discurrens.

Nec obstat, quod etiam prædo ante omnia sit restituendus *c. In literis, de Restitut. Spoliat.* Nam fur in præsentem non est spoliatus, sed voluntariè exutus possessione rei. In casu etiam *c. In literis*, supponitur prædo non esse legitime convictus, neque in facto deprehensus, ut proinde sit prius iudicandum an sit prædo.

84.
Qui fructus
sunt restituendi
ratione rei

Pro fine nota, quod dum res aliena est fructifera, domino comparenti restituendi sunt fructus extantes, non tamen bonâ fide consumpti, nisi in quantum consumens in-

de factus est ditior. An autem eatenus saltem restituendi sint, seclusa præscriptione, disputatur. Et quidem multi Jurisperiti negant, non sine fundamentò in iure, quod vide *disp. 4. q. 8. nu. 160.* ubi de modis acquirendi dominium egimus. Idem videtur nō omnino improbabile *Lessio c. 14. dub. 2.* etsi oppositum putet verius; quod habet communis sententia, præsertim Theologorum. Non video tamen, quod ita faveat apertus textus *L. Si & non & Titium 32. ff. de rebus creditis, si certum petatur*; ut scribit *Lessius sup. &* post eum *VViggers. c. 4. dub. 1. num. 3.* Idem *Lessius* referens *l. 25. §. fin. ff. de Usuris*, censet haud æquum videri, quod ibi haberet, & alijs legibus contrarium; additque huiusmodi antinomias interdum reperiri in Digestis, quas frustra nituntur Interpretes conciliare. Estque indubie attentâ ratione, ac præcedendo à Legum dispositione inherendum doctrinæ apud Theologos receptori. Non satis tamen ostenditur, per Leges haud potuisse dominium fructuum in se non extantium transferri simpliciter, adeoque sine onere restituendi in bonâ fidei possessorem (quod in factum, disputabile est) uti transfertur per ulucapionem.

QUESTIO V.

Quo Ordine & Modo sit faciendâ Restitutio?

DUM bona debitoris sunt sufficientia, omnibus creditoribus ad æqualitatem perfectam satisfaciendum esse constat. Neque tunc necessariò attenditur ordo vel præferentia (cujus utique præternisso termini tunc est damnosa) quæ aliàs attendenda est, quando creditor non est solvendo ex toto.

Certum autem in primis est, quod cum creditoribus sit satisfaciendum ex bonis debitoris, non ex alienis, ante omnia sit res aliena, si apud debitorem extet, ipsi domino restituenda. Quare etiam si dominus non appareat, seu incertus sit, certò tamen sit res aliena, est restituenda ijs, quibus bona incerta restitui debent. Unde si apud te sit ex delicto, debet restitui pauperibus, saltè ex juris Canonici dispositione. Idemque plerique censent, etsi sit inventa, et ex iusto contractu debita. Quamvis hoc non ita constet, quin immo à varijs negentur. Quorum opinioni inhærendo, posset ex ea satisfieri creditoribus, si dominus sciri nequeat, quatenus illa sit debitoris hoc ipso, quod vult & potest eam sibi tamquam pauperi retinere. Immo consequenter dicendum videretur, ipsum ad hoc teneri: etsi contrarium insinuet *Lessius c. 15. dub. 1. n. 6.* Quod planius est, si & ipse debitor sit pauper, qui sibi tamquam pauperi potest rem applicare.

85.
Ordo inter
creditoribus
servandus,
cum debitor
non est solvendo.

Res in specie
ex omni
omnia restituta.

Quid si
dominus sit
incertus.